

2003. – Вип. 5. – С. 24-31(in Ukrainian)

6. Ziaziun I. A. Technological development of education as historical continuity / Ivan Andriyovych Ziaziun // Nepererivna profesiyna osvita: teoriya i praktyka : Naukovo-metodychnyy zhurnal. 2001. # 1. S. 73—85. (in Ukrainian)

7. Kuz'mins'kyy A. I. Human oriented Pedagogy of I. A. Ziaziun /Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(26), Issue: 50, 2015 www.seanewdim.co(in Ukrainian)

8. Pedagogical Masterity: manual / I.A. Ziaziun, L.V. Kramushchenko, I.F. Kryvonos ta in.; za red. I.A. Zyazyuna. 3-tye vyd., dopov. i pererobl. – K.: SPD Bohdanova A.M., 2008. 376 s. (in Ukrainian)

9. Semenoh O.M. Pedagogical Masterity of the Academician Ivan Ziaziun: lingvoaxiological aspect // Pedahohichna maysternist' akademika Ivana Ziaziuna : zb. nauk. pr. / [redkol. : N.H.Nychkalo (holova), ta in. ; uporyadn. : N.H.Nychkalo , O.M.Borovik, ; In-t ped. osvity i osvity doruslykh NAPN Ukrayiny. - K. : Bohdanova A.M., 2013. S. 153 - 160(in Ukrainian)

10. Philosophy of pedagogical action : monohrafiya / I. A. Ziaziun. – Kyiv ; Cherkasy : [B. v.], 2008. 608 s. (in Ukrainian)

УДК 159.9:378-043.83[172:005.336.5]

Піддячий Володимир Миколайович – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ORCID ID 0000-0002-8596-6749

E-mail: pvm2010@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У статті зосереджено увагу на важливості і доцільності формування громадянської компетентності майбутніх педагогів з метою сприяння розбудови громадянського суспільства в Україні. Визначено поняття «умови», «психологічні умови», «формування громадянської компетентності майбутніх педагогів». Вказано на необхідність створення спеціально спроектовані обставини зовнішнього та внутрішнього середовища, що спонукатимуть майбутніх педагогів до активного і ефективного набування громадянських знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей. Проаналізовано психологічні умови, що спрямовані на підвищення ефективності забезпечення виконання дій щодо формування громадянської компетентності майбутніх педагогів.

Ключові слова: умови, психологічні умови, формування громадянської компетентності майбутніх педагогів.

Piddiachyi Volodymyr – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher at the Andragogy Department of the Ivan Ziaziun Institute of

Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine

ORCID ID 0000-0002-8596-6749

E-mail: pvm2010@ukr.net

PSYCHOLOGICAL CONDITIONS FOR ENHANCING CIVIC COMPETENCY OF FUTURE PEDAGOGUES

Abstract. *The article states that one of the most important systemic problems of the socio-economic sector of the Ukrainian state-building for many decades has been the development of a civil society in which citizens and their unions at a highly developed level will systematically interact with each other, realizing their own rights and obligations, in accordance with the laws of Ukraine. The focuses on the importance and feasibility of enhancing civic competence of future teachers in order to promote the development of civil society in Ukraine.*

The methodological basis of the research, which consists of personality-oriented, competence and activity approaches, is revealed. The competence approach is expressed in the aspiration of the future teacher to master the knowledge, skills and values, formation of values and other professional qualities that determine his ability to successfully carry out educational, professional and social activities. According to the personality-oriented approach, the formation of the civic competence of the future teacher is aimed at the development of his personality during the subject-subject interaction of all participants of the educational process. The content of a activity approach is to consider the future educator in forming civic competence as an active subject who plans and acts according to his or her own values.

The psychological conditions aimed at improving the efficiency of ensuring the implementation of actions to enhance the civic competence of future teachers are identified and analyzed. The necessity of creating specially designed circumstances of the external and internal environment, encouraging future teachers to acquire civic knowledge, abilities and practical skills, ways of thinking, professional, philosophical and civic qualities, moral and ethical values actively and effectively, is indicated. Psychological conditions aimed at improving the effectiveness of ensuring the implementation of actions to enhance civic competence of future educators are analyzed.

Key words: *conditions, psychological conditions, enhancing civic competence of future teachers.*

Поддячий Владимир Николаевич – кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник отдела андрагогики Института педагогического образования и образования взрослых имени Ивана Зязюна НАПН Украины

ORCID ID 0000-0002-8596-6749

E-mail: pvm2010@ukr.net

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ

ГРАЖДАНСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

Аннотация. В статье сосредоточено внимание на важности и целесообразности формирования гражданской компетентности будущих педагогов с целью содействия развития гражданского общества Украины. Определено понятия «условия», «психологические условия», «формирование гражданской компетентности будущих педагогов». Указано на необходимость создания специально спроектированных обстоятельств внешней и внутренней среды, побуждающих будущих педагогов к активному и эффективному приобретению гражданских знаний, умений и практических навыков, способов мышления, профессиональных, мировоззренческих и гражданских качеств, морально-этических ценностей. Проанализированы психологические условия, направленные на повышение эффективности обеспечения выполнения действий по формированию гражданской компетентности будущих педагогов.

Ключевые слова: условия, психологические условия, формирование гражданской компетентности будущих педагогов.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших системних проблем соціально-економічного сектору українського державотворення впродовж багатьох десятиріч є розбудова громадянського суспільства у якому громадяни і їх об'єднання на високорозвиненому рівні системно взаємодіють між собою, реалізуючи власні права і обов'язки, дотримуючись законів України. Це обумовлює необхідність і доцільність формування громадянської компетентності населення України, зокрема, майбутніх педагогів, які: здійснюватимуть навчання і виховання підростаючого покоління; сприятимуть отриманню молоддю соціального і професійного досвіду; передаватимуть і розвиватимуть культуру українського народу. Адже з часом та за відповідних умов вони ставатимуть «символами педагогіки серця, любові, творчості й активної дії, радісної і повсякденної співпраці з учнями, батьками, різними громадськими організаціями, усіма тими, хто причетний до Освіти, яка має стати в державі реальним пріоритетом» [7, с. 49-55].

У зв'язку з цим діяльність закладів, перед усім, формальної освіти доцільно спрямовувати на використання здобутків фундаментальної науки та новітніх інформаційних технологій у наданні освіти й формуванні у суб'єктів учіння громадянської компетентності. Адже, зважаючи на Рекомендації Європейського Парламенту та Ради ЄС від 18 грудня 2006 року, громадянська компетентність включена до восьми основних компетентностей для навчання впродовж усього життя. Це обумовлює необхідність надання особливої уваги громадянській освіті, в основу якої покладені загальнолюдські, національні та європейські цінності [10, с. 15-21]. Важливим аспектом дослідження даної тематики є виокремлення психологічних умов, спрямованих на підвищення ефективності забезпечення виконання дій щодо формування громадянської

компетентності майбутніх педагогів.

Мета статті – дослідити психологічні умови формування громадянської компетентності майбутніх педагогів.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз напрацювань В. Т. Бусела, Л. Ф. Ільчева, П. Н. Федосєєва, С. М. Ковальова, В. Г. Панова, А. М. Новікова та В. М. Полонського дозволив уточнити визначення поняття «умови». Проблемі формування громадянської компетентності майбутніх педагогів присвячені напрацювання І. А. Зязюна, В. В. Рибалки, Г. Г. Філіпчука, О. В. Шестопалюка та ін.. Дослідження сутності та змісту психологічних умов формування громадянської компетентності майбутнього педагога відображені у працях А. Адлера, М. Бушканец, К. Левіна, Д. Макклелланда, А. Маслоу, В. Моргуна, Г. Мюррея, Р. Немова, О. Орлова, С. Рубінштейна, П. Сірса, Е. Торндайка та ін.. Не зважаючи на значну кількість напрацювань, дана тематика потребує подальших досліджень із урахуванням специфіки сфери її застосування у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Методологічну основу дослідження складають особистісно-орієнтований, компетентнісний та діяльнісний підходи. Компетентнісний підхід виражається у прагненні майбутнього педагога до опанування знаннями, уміннями та навичками, формування цінностей та інших професійних якостей, які визначають його здатність успішно здійснювати навчальну, професійну та громадську діяльність. Відповідно до особистісно-орієнтованого підходу, формування громадянської компетентності майбутнього педагога спрямоване на розвиток його особистості впродовж суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу. Зміст діяльнісного підходу полягає у розгляді майбутнього педагога упродовж формування громадянської компетентності як активного суб'єкта, який планує та діє відповідно до власних ціннісних орієнтирів [10, с. 16].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «умова» визначається як необхідна обставина, що сприяє утворенню, здійсненню чого-небудь, або ж особливість реальної дійсності за якої відбувається що-небудь [1, с. 1506]. У Філософському енциклопедичному словнику поняття «умова» розглядається як суттєвий компонент об'єктів, за необхідної наявності якого існує дане явище. Умови поділяють на достатні та необхідні. Достатніми є комплекс умов, що обумовлюють існування певного явища. Необхідними вважаються лише ті, які зустрічаються кожного разу серед достатніх умов, коли має місце зумовлене явище [2, с. 707]. У педагогічній довідковій літературі поняття «умова» визначають як обставина, що зумовлює появу чи розвиток того чи іншого процесу [8, с. 236]. Умовно виокремлюють внутрішні (фізіологічні і психічні властивості організму людини) і зовнішні (оточення та середовище в якому людина живе і розвивається) умови. Вони чинять взаємообумовлюючий вплив одна на одну.

Зазначимо, що у довідковій літературі з психології поняття «умова» визначають як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього

середовища, що впливають на розвиток конкретного явища, яке опосередковується активністю особистості [5]. До психологічних умов відносять мотиви, спрямованість, інтереси, нахили та здібності особистості, а також обставини навчання і виховання, організацію навчального середовища, доступ до культурних цінностей, стан соціального оточення тощо [6].

Формування громадянської компетентності майбутнього педагога розглядається як набування знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які дозволять усвідомлено, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські обов'язки та права у суспільно-політичній та навчальній діяльності, користуватися свободами, займати активну громадянську позицію з метою розвитку демократичного суспільства, бути патріотом своєї держави, шанобливо ставитися до народів і культур інших країн. Його ефективність залежить від спеціальних психологічних умов. Вони передбачають створення творчої атмосфери впродовж формування громадянської компетентності. До них належать: 1) мотивація; 2) побудова взаємодії на позитивних почуттях; 3) дотримання усталених норм поведінки і правил ввічливості; 4) вираження ставлення до людини як найбільшої соціальної цінності; 5) побудова взаємодій на демократичних засадах.

Мотивація майбутнього педагога до формування громадянської компетентності розглядається як його внутрішнє прагнення досягнення поставленої мети, що виникає у результаті перебування під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, які ініціюють, спрямовують та підтримують поведінку і діяльність в конкретний момент. Умовно вона поділяється на зовнішню та внутрішню.

На основі аналізу та узагальнення напрацювань А. Адлера, М. Бушканец, К. Левіна, Д. Макклелланда, А. Маслоу, В. Моргуна, Г. Мюррея, Р. Немова, О. Орлова, С. Рубінштейна, П. Сірса та Е. Торндайка визначено, що до зовнішніх мотивів формування громадянської компетентності майбутніх педагогів можуть належати:

1. Матеріальні блага, які виступають вагомим стимулом до навчально-пізнавальної діяльності, оскільки приносять майбутньому педагогу те, що здатне реалізувати різні його суб'єктивні потреби. До них можна віднести: премії за досягнення кращих результатів у навчальній чи громадській діяльності; безкоштовні стажування в спеціалізованих установах для набуття досвіду; різноманітні подарунки за заслуги (книжки, журнали, медалі, грамоти тощо);

2. Прагнення навчитись реалізовувати свої права. На основі аналізу та узагальнення напрацювань А. Адлера, М. Бушканец, Е. Дісі, Д. Макклелланда, А. Маслоу, В. Моргуна, Г. Мюррея, С. Рубінштейна, Р. Раян, П. Сірса, Р. Уайта та ін. визначено, що до внутрішніх мотивів формування громадянської компетентності майбутніх педагогів можуть належати:

1. Усвідомлення соціальної значущості розбудови громадянського

суспільства.

2. Потреби майбутнього педагога у: а) визнанні іншими членами суспільства; б) самоствердженні своєї особистості, демонстрації своєї цінності, значущості, прагнення до реалізації свого «Я»; в) змаганнях із іншими; г) самовираженні своїх думок; г) самореалізації своїх здібностей, можливостей, прагнень тощо; д) самостійності щодо досягнення власних завдань, реалізації власних планів; е) прагненні: відстоювати свої інтереси; бути у центрі уваги, проявити свої ораторські якості, підвищувати свій статус; управляти суб'єктами свого впливу, проявляючи керівний статус, реалізуючи право судити, оцінювати, характеризувати, дозволяти або забороняти щось тощо; є) відкритому спілкуванні, енергійному ритмі життя.

3. Професійні ідеали.

4. Життєві цінності.

5. Відповідальність.

6. Переконання у тому, що [14, с. 41-47]: а) громадянська компетентність майбутнього педагога є суспільно важливою, адже суттєво впливає на формування світогляду та психіки підростаючого покоління, яке з часом буде самостійно визначати вектор і динаміку розвитку суспільства; б) педагог – взірць для наслідування учнів, тому потрібно розвивати в собі найкращі людські, громадянські та професійні якості.

Наступною психологічною умовою підвищення ефективності формування громадянської компетентності є побудова взаємодії на позитивних почуттях. Вона спрямована на розвиток довіри та зміцнення віри у власні сили серед суб'єктів-учасників взаємодії. З позиції естетики, почуття розглядається як один із найскладніших видів духовного переживання людини, яке виникає на основі суспільних та культурних чинників. Найзагальніше їх поділяються на позитивні і негативні. До позитивних почуттів належать прекрасне та піднесене, до негативних – потворне та низьке, перехідними є комічне та трагічне.

Для побудови взаємодії на основі почуття прекрасного її учасники мають візуально охайно виглядати, починаючи від зачіски, закінчуючи взуттям, володіти виразною невербальною комунікацією та мати приємний запах. Як зазначав І. Кант, це пов'язане з тим, що задоволення від прекрасного є некорисливим та свободним [4, с. 276].

Почуття піднесеного виникає у суб'єкт-суб'єктних стосунках через слуховий контакт при спілкуванні, тому голос має добре звучати, мовлення бути виразним, ритмічним та з потрібного швидкістю, його зміст повинен бути цікавим, захоплюючим, зрозумілим, переконливим та загальноновизнаним з боку тих хто його слухає.

У побудові взаємодії на рівні почуття комічного важливого значення набуває уміння розповідати оповіді, що викликають сміх і піднімають настрій. Важливо враховувати, що частота позитивних переживань має більше значення ніж їхня інтенсивність [9, с. 62], а хороший настрій підтримує високу пізнавальну активність. Як наслідок, це забезпечує високий рівень успішності навчання, оскільки яскраві образи, що викликають сміх швидко і на довго запам'ятовуються. Якщо це

поєднати із навчальним матеріалом, то рівень його засвоєння значно підвищиться. Отже, естетичний фактор є значущим у становленні і розвитку майбутнього педагога [3, с. 3; 11, с. 138-143; 13].

Важливою психологічною умовою підвищення ефективності формування громадянської компетентності є дотримання ustalених норм поведінки і правил ввічливості. Вона виражається у прояві взаємної поваги впродовж міжособистісної комунікації. Це передбачає володіння системою програм діяльності, поведінки і спілкування, які регулюють стосунки з оточуючим світом на основі моральних принципів, що укорінені в суспільстві. До них належать звичаї, традиції, якості, норми, ідеали, принципи, світоглядні поняття про добро і зло, обов'язок та совість, справедливість й гідність.

Отже, впродовж формування громадянської компетентності доцільно зосередити увагу на її аксіологічних основах, дотримуючись положення, що освітні технології мають бути спрямовані на обслуговування загальнолюдських, національних та європейських цінностей [15, с. 63].

У зв'язку з цим важливого значення набуває рівень етичної культури суб'єктів взаємодії. Її зміст становлять: моральна свідомість, моральні стосунки та моральна поведінка. Від рівня дотримання ustalених норм поведінки і правил ввічливості залежать: 1) якісне і ефективне виконання навчальних обов'язків; 2) честь, гідність, репутація та імідж суб'єктів взаємодії; 3) відношення до навчання та його результатів; 4) міжособистісні стосунки.

Наступною необхідною психологічною умовою побудови ефективної навчальної взаємодії впродовж формування громадянської компетентності майбутніх педагогів є вираження ставлення до людини як найбільшої соціальної цінності. Воно характеризується такими ознаками: повага до свободи та гідності учасників взаємодії; врахування інтересів, потреб та індивідуальних особливостей; сприяння благополуччю і отримання рівних умов для розвитку; турбота про щастя; створення умов для самовдосконалення особистості; високоморальна взаємодія [12].

Зважаючи на євроінтеграційні прагнення України, значущою психологічною умовою, що спрямована на підвищення ефективності формування громадянської компетентності є побудова взаємодій на демократичних засадах. Це передбачає: вільне висловлювання думок; взаємоповагу; мирне вирішення конфліктів; дотримання прав і обов'язків; соціальну активність; відповідальність; побудову стосунків на довірі, а не на страху; упередження деспотизму; допомогу у захисті інтересів; урахування індивідуальних особливостей; усвідомлення власної важливості і моральної відповідальності за дії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження дозволили дійти таких висновків:

1. Психологічні умови формування громадянської компетентності розглядаються як спеціально спроектовані обставини зовнішнього та внутрішнього середовища, що спонукають майбутніх педагогів до

активного і ефективного набування громадянських знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей.

2. Підвищенню ефективності набування майбутнім педагогом громадянських знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей сприятимуть такі психологічні умови: а) формування зовнішньої та внутрішньої мотивації; б) побудова взаємодії на позитивних почуттях з метою розвитку довіри та зміцнення віри у власні сили; в) дотримання усталених норм поведінки і правил ввічливості при спілкуванні; г) вираження ставлення до людини як найбільшої соціальної цінності; ґ) побудову взаємодії на демократичних засадах.

До перспективних напрямків подальших досліджень можна віднести дослідження нормативно-правового, організаційно-педагогічного забезпечення формування й розвитку громадянської компетентності майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Бусел В. (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ; Ірпінь. С. 1506.
2. Ильичев Л. *Философский энциклопедический словарь*. Москва. 1983. С. 707.
3. Зязюн І. А. (1976). *Естетичний досвід особи формування і сфери вияву*. Київ. С. 3.
4. Кант И. (1966). *Сочинения : в 6 т. Т. 5*. Москва. С. 276.
5. Конюхов Н. И. *Справочник практического психолога. Прикладные аспекты современной психологии. Термины, законы, концепции, методы : справочное изд.* URL: <http://www.twirpx.com/file/15704>
6. Матійків І. М. (2008). *Психологічні умови формування професійної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування* : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Івано-Франківськ. С. 70.
7. Ничкало Н. (2017). *Педагогіка серця і добра Івана Зязюна*. Рідна школа. №9-10. С. 49-55.
8. Новиков А. (2013). *Педагогика: словарь системы основных понятий*. Москва. С. 236.
9. Лактіонова Г. М. (2014). *Щастя і сучасна освіта: інформація до роздумів*. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Випуск 2 (9). С. 62.
10. Піддячий В. (2018). *Аксіологічні основи розвитку громадянської компетентності майбутнього педагога*. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Вип. 1-2. С. 15-21.
11. Піддячий В. М. (2012). *Естетичне почуття в контексті стосунків між викладачем та студентом*. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 35. С. 138-143.
12. Піддячий В. М. (2015). *Обґрунтування змісту культурологічної*

підготовки майбутнього педагога. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Вип. 1-2. С. 52-58.

13. Піддячий В. М. (2012). *Філософське осмислення почуттів прекрасного, піднесеного та комічного.* Теорія та методика управління освітою. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2012_9_33

14. Піддячий В.М. (2014). *Мотивація до здійснення професійного саморозвитку майбутнього вчителя.* Education and pedagogical sciences (Освіта та педагогічна наука). № 2 (163). С. 41-47.

15. Піддячий М.І. (2016). *Освіта і наука України у вимірі громадянських суспільств: соціально-професійна орієнтація.* Неперервна професійна освіта : теорія і практика. Пед. науки. Вип. 3-4 (48-49). С. 63.

References (translated and transliterated)

1. Busel V. A great explanatory dictionary of modern Ukrainian. Kiev, Irpin. 2005. S. 1506. (in Ukrainian)

2. Ylychev L. *Encyclopedic Dictionary of Philosophy.* Moscow, 1983. S. 707. (in Russian)

3. Ziazun I. A. *Aesthetic experience of the personality of formation and sphere of expression.* Kiev. 1976. S. 3. (in Ukrainian)

4. Kant I. *Works: in 6 volumes, vol. 5.* Moscow, 1966. S. 276. (in Russian)

5. Koniukhov N. Y. *Handbook of a practical psychologist. Applied aspects of modern psychology. Terms, laws, concepts, methods: reference ed.* URL: <http://www.twirpx.com/file/15704> (in Russian)

6. Matiikiv I. M. *Psychological conditions of formation of professional competence of students of vocational schools of service: dis. ...* Cand. psych. Sciences: 19.00.07. Ivano-Frankivsk, 2008. S. 70. (in Ukrainian)

7. Nychkalo N. *Pedagogy of the Heart and Good of Ivan Ziazun.* Native school. 2017. №9-10. S. 49-55. (in Ukrainian)

8. Novykov A. *Pedagogy: a dictionary of a system of basic concepts.* Moscow, 2013. S. 236. (in Russian)

9. Laktionova H. M. *Happiness and modern education: information for thought.* Adult education: theory, experience, perspectives. 2014. Issue 2 (9). S. 62. (in Ukrainian)

10. Piddiachyi V. M. *Axiological bases of future teachers civic competence development.* Continuing Professional Education: Theory and Practice. 2018. Vip. 1-2. S. 15-21. (in Ukrainian)

11. Piddiachyi V. M. *Aesthetic sense in the context of the relationship between teacher and student.* Scientific journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University. Series № 5. Pedagogical sciences: realities and perspectives. 2012. Issue 35. S. 138-143. (in Ukrainian)

12. Piddiachyi V. M. *Justification content culturally prepare future teacher.* Continuing Professional Education: Theory and Practice. 2015. Vol. 1-2. S. 52-58. (in Ukrainian)

13. Piddiachyi V. M. *Philosophical understanding of the feelings of the beautiful, the sublime and the comic.* Theory and methodology of educational management. 2012. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2012_9_33(in Ukrainian)

14. Piddiachyi V. *Motivation for the future teacher's professional self-*

development. Education and pedagogical sciences. 2014. No. 2 (163). S. 41-47. (in Ukrainian)

15. Pidchiy M.I. *Education and science of Ukraine in the dimension of civil societies: socio-professional orientation. Continuing Professional Education: Theory and Practice. Ped. science. 2016. Vyp. 3–4 (48–49). S. 63. (in Ukrainian)*

УДК 378:62-057.21(-032.32:-037.65)

Tymkiv Nadiya – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of the English Language at the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID 0000-0002-5598-7717

E-mail: nadia_tymkiv@ukr.net

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PETROLEUM ENGINEERS IN LIFELONG EDUCATION

Abstract. *The article deals with the urgent issues of the development of lifelong professional education, state policy implementation directed to the petroleum engineers' training. The essence, content and structure of future engineers professional training with the aim of formation professional competence are highlighted in this article. The features of cognitive and practical activities of future experts in petroleum industry are revealed. The constituents and conditions for increasing the efficiency of forming the professional competence of a petroleum engineer and his willingness are defined. The impact of globalization challenges to ensure qualitative training of future petroleum engineers to meet requirements and needs of national and regional labour markets is analysed. A great attention is given to the importance of prediction of lifelong professional education development, strengthening of forecast scientific research function. The specific features of forming the content of training and the application of innovative and advanced pedagogical technologies are identified. The interaction of economic, scientific and technical factors being considered in training experts for petroleum industry is outlined. In order to estimate efficiency of this training interdisciplinarity is essential. The necessity of using interdisciplinary educational technologies in the professional training of future petroleum specialists is substantiated. The significance of interdisciplinarity in education under the condition of sharp growth in information activity and the increased role of intellectual property items in modern economy are shown. It has been found that interdisciplinarity of petroleum education is based on the network interrelations of the studied disciplines. The goal, content, and trends in interdisciplinarity of petroleum education are presented in the system of petroleum training. The study has confirmed that interdisciplinary integrity in petroleum industry boosts the development of international collaboration and intercultural cooperation.*

Key words: *lifelong petroleum education; an engineer of petroleum industry; professional education and training, qualification, the*